

Tale ved Emmy Brandt Jørgensens bisættelse den 29. november 2024

Karin Anna Petersen

professor emerita, Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen

Mindeord

Emmy Brandt Jørgensen, født d. 18. august 1947 - død d. 22. november 2024, var min kollega og min ven gjennom mange år.

Vi lærte hinanden at kende da Emmy efter en periode som sygeplejerske senere gjorde sig færdig med danskstudier i Aalborg og flyttede til Viby Sjælland. Her boede hun en tid sammen med sin yngste søn Anders, som jeg også lærte at kende i hans teenageår, indtil Emmy senere flyttede til Frederiksberg, København, på Duevej. Anders var Emmys daglige bekymring i de år!

Emmy havde på det tidspunkt en aura omkring sig som en velhavende kvinde, når man så på porcelænet i skabet: Trankebar porcelæn, og et vist mål af flotte, elegante sko og tilsvarende tøj, selv om hun for det meste foretrak cowboybukser og enkle t-shirts eller skjorter. Men den elegante livsstil, som hun havde været en del af gennem en årrække, skinnede igennem. Men selv om penge var rare at have, var det ikke noget, der gav livet lykke, bedyrede hun af og til.

Emmy og jeg mødte hinanden på pædagogikstudiet, hvor professor Staf Callewaert holdt sine den gang ugentlige - med tiden 14 dages og sidst månedlige seminarier, hvor han samlede mange studenter fra multiple fagdisipliner, der havde mange forskellige empiriske projekter, men var fælles om at tilegne sig Bourdieus teoriunivers og den værktøjskasse, der kunne være nyttig i egne teoretisk-empiriske studier. Det var Lisbet Madsens fortjeneste, at Emmy kom med i miljøet omkring Staf Callewaert, da de mødtes på filmstudiet, som Emmy også frekventerede.

Vi var en lille gruppe kvinder, der havde læsegruppe sammen en tid og fordøjede de centrale men tungt læste tekster af Bourdieu som for eksempel *Outline of a Theory of Practice* og reproduktionsteoriene. Det var, foruden Emmy, Lisbet Madsen, Jette Tørning, Annibeth Skovmand og flere andre. Emmy var dygtig til at læse en tekst eksegetisk. Hun havde den kompetence med sig fra danskstudierne. Ord for ord og linje for linje blev teksterne gennemskrevet og diskuteret. Omtrent samtidig fik Emmy job i Dansk Sygeplejeråd og skulle hjælpe med at redigere tidsskriftet *Sygeplejersken*, som Dansk Sygeplejeråd udgav. Det var ikke helt uden udfordringer med en aldrende redaktør og en nyudklækket danskkyndig!

Efter en tid kobledede Dansk Sygeplejeråd Emmy på det relativt nyoprettede institut kaldet Dansk Institut for Sundheds- og Sygeplejeforskning, DISS, hvor hun bidrog med lignende opgaver. Her mødte Emmy blandt andre Pia Ramhøj og undertegnede, som begge var ansat som forskningsassistenter, på det tidspunktet under ledelse af Agnes Bjørn og senere Birgit Westphal. Sidst tog Pia Ramhøj posten en overgang.

Emmy hjalp Birgit Westphal med at udvikle en doktorgradsprojektbeskrivelse, og instituttet fik en besked om, at dersom Emmy overtog projektledelsen, kunne de tildele midler, da hun havde højeste akademiske kompetence, men DISS med en styrelseformand fra Dansk Sygeplejeråd tillod ikke den arbejdsdeling.

Instituttet havde sine udfordringer med at ansætte sygeplejersker, der også havde akademiske kompetencer, og ansatte, som havde deres endda større kompetence ved at være loyale mod Dansk Sygeplejeråd og de strategier, de havde for hvad der blev opfattet, som nødvendige forskningsaktiviteter og specifikke metodiske tilgange. Med tiden lukkede instituttet.

Men en ny udfordring blev det på det tidspunkt, da Emmy blev ansat som adjunkt ved det medicinske forskningsråd, der initierede opbygning af en ny monofaglig kandidatuddannelse i sygepleje i forståelse med Dansk Sygeplejeråd og Inge Andersen, som rektor for Danmarks Sygeplejerskehøjskole ved Aarhus Universitet. Det var under ledelse af de to forskningsrådsansatte Kari Martinsen, filosof og historiker, fra Bergen, Norge, og Pia Ramhøj, kultursociolog, fra Københavns universitet, Danmark, i samarbejde med Ingegerd Harder, der havde referencer til klassiske amerikansk-inspirerede sygeplejeideologier og psykologi og var ansat på Danmarks Sygeplejerskehøjskole ved Aarhus Universitet. Her arbejdede vi sammen om at udvikle kandidatuddannelsen. Alt fra kursusvirksomhed, eksamener, censorkorps og vejlederteam, til netværk til andre institutioner og lande. Emmy og jeg var samtidig ansat som adjunkter og ph.d.-studerende og havde en intens og travl tid, hvor mange artikler og bøger blev skrevet.

I den periode studerende også Søren, Emmys ældste søn, på jurastudiet i Aarhus, og vi fik ofte besøg alt imens vi sad om aftenen og drak kaffe eller spiste.

I 1994 samlede Emmy for eksempel de studerendes opgaver i en antologi som blev et historisk dokument over den tids arbejde og opgaver: *En antologi om sundheds- og sygepleje*, som blev udgivet på Akademisk Forlag. Under forskellige videnskabelige synsvinkler diskuterer forfatterne, der er studerende ved Danmarks Sygeplejerskehøjskole, forhold af betydning for sygeplejerskeuddannelsen, men også emner af mere vidtrækkende betydning:

- Anne-Marie Elgkjær Larsen: Standarder og kvalitetssikring - for hvis skyld?
- Elisabeth Wederkinck Andersen: Opkomsten af forebyggelse
- Milter Fly: Mesterlærers betydning for god sygepleje
- Jytte Graarup: Fundamental sygepleje som fremtidens sygepleje
- Regner Birkelund: Omsorg og frigørende pædagogik. Marianne Eberhard: Rapportering om fundamental sygepleje i kardex
- Tove Jørgensen: "Stimulation af patienternes aktivitet og udvikling"?
- Marianne Hamann Johnsen: Fra en praksisbaseret læring til en mere videnskabsbaseret læring
- Helle Brøbecher: Kundskab og handlen

Trods adjunkt-tiden med fokus på forskning og få undervisningsopgaver havde Emmy tunge bidrag som underviser:

- Forårssemesteret 1993: Sygeplejerskearbejdet og sygeplejerskeuddannelsen i 1950'erne i Danmark (27 timer)
- Efterårssemesteret 1993: Dokumentation i sygepleje (28 timer)
- Forårssemesteret 1994: Myter i sygepleje og myter om sygepleje (28 timer)
- Efterårssemesteret 1994 underviste Emmy i: Sygeplejearbejde (27 timer)
- Forårssemesteret 1995: Reproduktion af sociale praktikker inden for sygeplejefeltet (24 timer)

Desuden, og trods sin kun 1-årige ansættelse, der dog blev forlænget nogle år, havde Emmy Specialevejledning i 4 specialer ved Den Sygeplejevidenskabelige Kandidatuddannelse på Danmarks Sygeplejerskehøjskole ved Århus Universitet:

- Anne-Marie Elgkjær Larsen: *Om nogle skjulte strukturer i den sygeplejefaglige kvalitetssikring*
- Britta Hørdam, der dog tog sin eksamen hos Engberg og Ramhøj: *Hvilken viden og kundskab fremkommer indenfor gerontologisk forskning eksemplificeret i "Ældre og egenomsorg" og "Da alderen blev en diagnose" ? Set som en position i humanistisk forskning inden for sundhedsvidenskaberne*
- Susanne (Sussi) Laustsen: *Hvad kroppen (fatter) gør - er altid det rigtige*
- Vibeke Lorentzen: *Strategier som led i at skabe orden i kaos når børn har kræft*

Endelig og med tiden afleverede Emmy sin ph.d.-afhandling på Aarhus Universitet i 2007 – et arbejde der står centralt for eftertidens forskere inden for medicin og sygepleje. Afhandlingen fik titlen: *Genese og struktur af klinisk medicin og klinisk sygepleje: Om hvordan medicin og sygepleje som moderne fag, erhverv og uddannelser har konstitueret sig i Danmark samt forbindelsen mellem dem. For lægeerhvervet er perioden 1736-1937 og for sygeplejerhvervet er perioden 1863-1957.*

Efter initiativperioden blev kandidatuddannelsen i sygeplejevidenskab flyttet til det medicinske fakultet ved Aarhus universitet, men 'gråzoneforskerne', som vi blev kaldt, sygeplejersker der også havde en klassisk akademisk uddannelse, fulgte ikke med. Vi var 'forkerte', mens flere af dem, vi havde uddannet, fik faste stillinger på Aarhus universitet.

Efter tiden på Danmarks Sygeplejerskehøjskole og med initiativet med opbygning af en kandidatuddannelse i sygeplejevidenskab var Emmy en rum tid ansat på Diakonissestiftelsen sygeplejeskole og senest på VIA university College med sæde i Holstebro, alt sammen med hensyn til at opbygge fagdisiplinen sygeplejevidenskab i en tid udenfor en traditionel universitetstilknytning. Udover artikler og antologier bidrog Emmy også omkring dataindsamling af miljøets phd-afhandlinger, en opgave som Ingeborg Ilkjær senere fortsatte og hvorfra vi publicerede artikler i samarbejde med Marianne Høyen og Florian Langbehn og undertegnede.

Interessen for sygepleje som videnskabsfag har været en central del af Emmys faglige liv, og gennem det har jeg alle år haft en kollega og samarbejdspartner og god ven; vi fejrede i mange år nytår sammen i Skovgaardsgade 38, undertiden med mine søskende.

De seneste år blev anderledes, men Ingeborg Ilkjær og jeg fastholdt at besøge Emmy regelmæssigt på plejehjemmene. Det var under tiden lidt udfordrende, men samtidig var det altid godt at hilse på Emmy og høre lidt til familien, og altid omtalte hun plejehjemmet med stor ros til alle de ansatte.

Men når alt er sagt var det allervigtigste i Emmy liv ikke os fra den professionelle verden. Anders og Søren og deres liv og udvikling stod centralt, og glæden over deres succes i arbejdslivet, deres succes med at finde sammen med en livspartner, Monica og Mette, og ikke mindt de to børnebørn var det alt overskyggende i Emmys liv. Det var det, hun levede for og næredes af.

Emmy valgte den danske folkekirke fra – det er hun ikke den eneste som har gjort - men hun var glad for at arbejde på Diakonissestiftelsen, og for Gud er vi aldrig glemt, uanset valg eller fravalg. Derfor vil jeg her til sidst mindes Emmy med et vers fra Den Danske Salmebog, skrevet af Svein Ellingsen, norsk salmedigter, som tidligt mistede sin egen datter. En salme min bror organist Carsten Johs. Mørch ofte henviser til når døden banker på. Salmen står i Den Danske Salmebog som nr 575. Salmens tekst og melodi kan høres online.

Din fred skal aldrig vige

Din fred skal aldrig vige,
din nåde varer ved.
Når stormvejr slår imod os,
du værner mod fortræd.
I ensomhedens timer,
i savnets tunge stund
forblir du hos os, Herre,
hvert smertefyldt sekund.

Vær fortsat ved vor side,
når stormen stilner af.
Vær hos os, når vi søger
til vore kæres grav.
Giv, at vi aldrig mister
velsignelsen fra dem,
men altid bærer med os
det gode, de bar frem.

Snart går vi ud af tiden,
og hvert et navn blir glemt.
men, Gud, i din erindring
er vi for evigt gemt.
Det liv, der blir til intet,
er i din skaberhånd.
og trygt vi overgiver
til dig, o Gud, vor ånd.

Svein Ellingsen, 1958 og 1971, og Holger Lissner, 1975

ÆRE VÆRE EMMY BRANDT JØRGENSENS MINDE